

Anders Thomas Jensen

Manuskriptforfatteren og instruktøren Anders Thomas Jensen er en succes. Det er de færreste forundt at være Oscarvinder inden de er rundet tredive år, at have skrevet manuskripter til nogle af de mest succesrige danske film de sidste par år, og at have oplevet at ens første spillefilm bliver en dundrende publikumssucces

Anders Thomas Jensen er født i 1972 i Frederiksværk, hvor han først sad foran fjernsynet hele sin barndom og siden langede videoer over disken i den lokale videoudlejning i årevis. Efter at både Den Danske Filmskole og Filmvidenskab på Københavns Universitet havde afvist ham, blev det til universitetsstudier i retorik. Skolingen har været uendeligt mange film. "Jeg har aldrig lært at skrive", har han fortalt, "jeg har bare set film hele mit liv." Jensen hører således til den håndfuld af de senere års nye danske filmskabere, der hverken har gået på filmskole eller taget vejen op gennem produktionssystemet.

Det, Jensen har blik for, er historier, der gør sig på film. Han kan imitere mange forskellige genrer og har evnen til at vende det banale og forslidte til noget overraskende og somme tider originalt. Ofte forvandler han en hverdagsrealisme til noget absurd, voldeligt eller komisk, og hans sans for mundrette tidstypiske replikker har yderligere gjort ham eftertragtet som manuskriptforfatter.

Buddy film. Hos det store publikum slog Jensen sit navn fast med de to 'buddy'-film, Lasse Spang Olsens *I Kina spiser de hunde* (1999), som han skrev manuskript til, og *Blinkende Lygter* (2000), som han selv instruerede. Begge er en slags action-

komedier, der minder om den tidstypiske strøm af film som Quentin Tarantino med *Reservoir Dogs* (1992) og *Pulp Fiction* (1994) satte i gang. Jensen har hermed introduceret noget hidtil ukendt i dansk film, den umotiverede vold, der går hånd i hånd med det komiske.

I Kina Spiser de Hunde fortæller om den kedelige bankmand Arvid, der opsøger sin kriminelle bror Harald. Arvid føler, at han er skyld i et forbrøderpars ulykke, fordi han forhindrede et bankrøveri. Med assistance fra Harald og hans bande sætter Arvid i god tro en bølge af brutalitet i gang for at hjælpe parret.

Bag om alle filmens hæsblæsende effekter og groteske situationer spørger filmen, om man selv bestemmer, hvad der egentlig er gode og dårlige handlinger? Det er ikke en film for folk med fine fornemmelser, alt står for skud: indvandrere, bøsser og kvinder spottes. Den politiske korrekthed er gemt langt væk.

De grovkornede vittigheder og den ironiske vold kendetegner også succesen *Blinkende Lygter*. En bande af fire komplet utilpassede kriminelle venner begår et indbrud for en gangsterboss. De flygter med rovet, fire millioner kroner. De vil til Barcelona, men må stoppe ved et forladt traktørsted, da en af dem er såret. Langsomt går det op for de fire, at på

Blinkende lygter (Foto: Rolf Konow)

dette afsidesliggende sted har de fundet deres niche, og for de røvede penge genopbygger de traktørstedet. De fire kan her tilpasse deres særheder til danske forhold. Peter, for eksempel, går fra at sniffe coke til at drikke bajere, og Arne holder op med at slå og skyde mennesker og begynder i stedet at gå på jagt.

Blinkende Lygter adskiller sig fra *I Kina spiser de hunde* ved at tempoet er gearret ned, og en mere poetisk tone bliver slået an. Som da de fire går på opdagelse i den danske kulturarv ved bl.a. at se samtlige afsnit af *Matador*.

Begge filmene karakteriserer den Taran-tino-inspirerede genre, som Anders Thomas Jensen mestrer. En genre han efter premieren på *Blinkende Lygter* har sagt følgende om, "... jeg føler jeg har udtømt dén genre personligt, selv om den

ligger godt for mig, og det er vel indirekte at sige, at jeg ikke synes den holder mere."

De korte film. Foruden spillefilmen *Blinkende Lygter* har Jensen instrueret tre træfsikre kortfilm. Sammen med gymnasievennen Tomas Villum Jensen instruerede han novellefilmen *Ernst og lyset* (1996) efter eget manuskript. En underfundig lille film om en materialistisk verden, som kun vil sig selv. Forretningsmanden Ernst giver den genopståede Jesus et lift i sin bil. Desværre kan Jesus ikke overbevise Ernst om at blive hans discipel og frelse verden. "Du skal ikke redde nogen her, du skal bare tænke på dig selv", svarer den business-mindede Ernst. Jesus må tage hjem til, hvor han nu engang kom fra.

Ernst og lyset blev den første af tre kortfilm, som blev nomineret til en Oscar.

Wolfgang (1997) hed den anden, om en dirigent med udtalt moderbinding. Han er i den knibe, at hans emsige mor sidder i salen, mens tubaspilleren grædende sidder på bygningens tag, så koncerten ikke kan gå i gang.

Den tredje, som endelig løb med Oscarstatuetten, var *Valgaften* (1998). Her opdager den humanistisk progressive Peter, at der er 20 minutter til valgstederne lukker. Han kaster sig ind i en hyrevogn. Chaufførens lumre racistiske vittigheder får dog Peter til at stige af og tage en ny taxa. Her møder han en sortklædt chauffør, der til tonerne af Wagner udbreder sig om det tyske folks mentalitet og arierne, der altid har stået i spidsen for store riger. Endnu engang skifter Peter vogn, blot for at møde en arabisk chauffør, som sviner japanerne til. Det bliver for meget, og han løber gennem regnen til valgstedet. Det lukker netop som han når frem. Han prøver alligevel at forcere sig ind: "Jeg gør det også for jeres skyld", forklarer Peter negerdamen, der er ved at låse døren til valgstedet. Hun misforstår ham og begynder at skælde ham ud. En forbi-passerende kommer damen til hjælp og giver Peter en på hovedet. Den beske slutning, hvor Peters fortalelse stempler ham selv som racist, prikker præcist til den danske humanistiske facade.

Det korte format er en genre, Jensen behersker, det er helstøbte historier, hvor pointerne falder sikkert og præcist. De er både originalt underholdende samtidig med, at deres 'budskab' fremstår tydeligt. Det var også i det korte format, at Jensen debuterede som forfatter med *David's bog* og *Cafe Hector* (begge 1996). *Cafe Hector*, instrueret af Lotte Svendsen, er en satire over cafékulturen, om dem som er indenfor og udenfor på en hip cafe. Filmen er dog rigeligt bundet af sin tid og fremstår

noget svagt allerede nu, få år efter. Sikrere er det første samarbejde mellem Jensen og Lasse Spang Olsen, krimien *David's bog*. Den unge Henrik finder under oprydningen af et dødsbo en bog, som indeholder minutiøst beskrevne opskrifter på en række forbrydelser. Sammen med vennen Jacob begynder Henrik at udføre de beskrevne forbrydelser én efter én.

En helt anden side af Jensen er den surrealistiske groteske, som kommer tydeligt frem i filmskoleafgangsfilmene *En sjælden fugl* (1999), hvor Jensen har skrevet manuskript og Kenneth Kainz instrueret. Den håbløse hypokonder Halfdan fik som spæd hakket det ene øje ud af en gås. Som voksen slår han alle dyr han støder på ihjel, og sætter dem på stager udenfor sit hus, pindsvin, mus og fugle pryder hans mærkværdige begravelsesplads. Han arbejder på et fjerkræslageri og bor med sin kone, hvis højeste ønske er at få større bryster, hvilket de i løbet af filmen så sandelig også bliver. Halfdans hypokondri bliver til virkelighed, da han får konstateret 'kropskræft'. Samtidig dukker fortidens gås op igen.

Filmens ekspressionistiske billedeside sat overfor de neddæmpede hverdagsreplikker fremhæver fornemt fortællingens groteskhed, der i sine billeder og stemning minder om film af tjecken Jan Svankmajer. Samarbejdet fortsatte i novellefilmen *Zacharias Carl Borg* (2000), en tidsrejsehistorie om en maler, der i 1837 falder i en sø. Da han atter når overfladen, står han i Storkespringvandet på Strøget i år 2000.

Det 'Jensenske'? Egentlig trendsættende kan man ikke kalde ham. Han har mere formået at suge nogle strømninger til sig, som fra Tarantinos film, og puste dem ind i dansk film. Og med en så stor produktion, otte realiserede spillefilmmanuskripter

siden 1998, har han sat sit solide aftryk i dansk film.

Hans evne til ubesværet at bevæge sig mellem forskellige genrer ses tydeligt ud af hans produktion, fra komedien *Baby Doom* (1998, Peter Gren Larsen) og børnefilmen *Albert* (1998, Jørn Faurschou), de to dogmefilm - Søren Kragh-Jacobsens romantiske komedie *Mifunes sidste sang* (1999) og Kristian Levnings filosofiske drama *The King Is Alive* (2000) - over Åke Sandgrens vellykkede ungdomsthiller *Dykkerne* (2000) til Søren Faulis historiske komedie *Grev Axel* (2001).

Han har også stået bag nogle af de mere mindeværdige tv-reklamer, f.eks. historien om den onde bror Jørgen i reklameføljetonen for Kims Chips, og den lalleglade industribager, der ikke har mere at sige til os end "boller fra Kohberg".

I Jensens allerede betydelige og mangeartede produktion kan det være svært at finde en distinkt gennemgående tematik eller stil. Man kan måske mere karakterisere hans arbejder som tidstypiske på to måder. Den ene som en del af den nye danske filmguldalder i 1990'erne, hvor

fortælleglæden er i højsædet. Der er ingen berøringsangst i forhold til at bruge banale og klichéfyldte virkemidler for at få publikum engageret i filmenes fortælling. "Der skal jo lidt sukker på skeen, så er der flere, der lytter", som Jensen selv siger.

Den anden måde er som repræsentant for den ironiske distance, som har karakteriseret store dele af 90'ernes film. Der har været frit valg på alle hylder, eklektisk har man kunnet foretrække hvad som helst i sin film uden moralsk stillingtagen, det underholdende og effektfulde har været et mål i sig selv. Men måske vil Jensen, ligesom Tarantino, lægge den voldelige og ironiske facon på hylden og byde på mere af det lyriske og groteske underfundige som han har i sig. Det bliver spændende at følge den myreflittige Jensen. Den nærmeste fremtid byder bl.a. på Søren Kragh-Jacobsens kommende *Skagerrak*, Lasse Spang-Olsens *Gamle mænd i grimme biler*, der fortæller forhistorien til *I Kina spiser de hunde* samt Lone Scherfigs næste film, arbejdstitel: *Vilbur begår selvmord*.

Isak Thorsen

Filmografi

- 1996 Davids Bog (kort, co-manus)
- 1996 Café Hector (kort, manus)
- 199 Ernst og Lyset (kort, co-instr.)
- 1997 Wolfgang (kort)
- 1998 Valgaften (kort)
- 1998 Baby Doom (co-manus)
- 1998 Albert (co-manus)
- 1999 En sjælden fugl (kort, manus)
- 1999 I Kina spiser de hunde (manus)
- 1999 Mifunes sidste sang (co-manus)
- 2000 The King Is Alive (co-manus)
- 2000 Dykkerne (co-manus)
- 2000 Blinkende Lygter
- 2000 Zacharias Carl Borg (kort, manus)
- 2001 Grev Axel (manus)